

RÁCZ SZILÁRD

tudományos munkatárs; titkár, KRTK RKI; MRTT

GAZDASÁGI TÉRSZERKEZET ÉS VÁROSHIERARCHIA KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN

A különböző globális hálózatok egyre jobban kiterjednek (Friedman, 2005), a globális rendszerekbe integrálódott városok ezen hálózatok különböző fontosságú központjai (Florida, 2005). A globális gazdaság csomópontjaiban a világvárosok állnak (Taylor, 2004), más felfogásban (Vitali et al. 2011) a legjelentősebb vállalatok a világvárosokban lévő központjukból irányítják a világgazdaságot. A vezető világvárosok pozíciói megingathatatlanak látszanak (GaWC, 2020), a világvárosok köre azonban fokozatosan bővül, földrajzilag átrétegződik, ingadozik a világgazdasági súlypontváltozásokhoz, válságokhoz igazodva. Az 1990-es évektől új szereplőkkel bővült a világvárosok köre (Sassen, 2001), amelynek egyik meghatározó esete volt a poszt szocialista országok egyes városainak – alapvetően külföldi működőtőke-beruházások vezérelte – világgazdasági integrációja (Lux-Horváth, 2017; Gorzelak, 2019). A világvárosi fejlődésre utaló jelek (pl. fejlett szolgáltató cégek megjelenése, újipar-telepítések) egyre több várost érintettek (Csomós, 2017). A fővárosok mellett a közép- és délkelet-európai régióközpontok többsége – amelyek európai értelemben csupán közép- vagy kisvárosok – is fokozatosan integrálódik ebbe a globális rendszerbe (Rácz, 2019). A térformáló folyamatok szempontjából Kelet-Közép-Európában a fővárosok és a nagyvárosok kaptak meghatározó szerepet, a nemzeti és uniós fejlesztéspolitikájában is ezekre terelődött a hangsúly, az átalakulás folyamatai ezért legintenzívebben a nagyvárosi funkciókat érintették (Hajdú et al. 2017). Politikai gazdaságtani szempontból is különleges volt ez az átalakulás, körvonalazható egyfajta poszt szocialista modell, kívülről irányított kapitalizmus (Nölke-Vliegenthart, 2009; Gál-Schmidt, 2017). Az előadás során a legjelentősebb vállalatok „feltározására” és területi struktúrájuk elemzésére vállalkozom. Ennek két közelítése lehetséges: (1) Felülről, alapvetően az elérhető keresztmetszeti adatok alapján ('legnagyobb'). (2) Alulról, néhány speciális fejlődési utat mutató várost esettanulmányként feldolgozva, nem csak numerikus adatokra támaszkodva ('legfontosabb').